

Du står nå alltid i veien

Novelle av tannlege Per Neverlien

1

Det var Gunders siste arbeidsdag. I femti år hadde han arbeidet ved papirfabrikken. Stemplet inn og stemplet ut.

Som sin far før ham, som sin mor før hun giftet seg, som sin døde bror, som alle sine venner. Etter formiddagsskiftet skulle han stemple ut for siste gang.

«Det blir nok en liten tilstelning i frokostpausen», sa de andre karene på gulvet. Gunder svarte ikke, og dagen gikk. Skiftet var slutt. En dag som alle andre i den store produksjonshallen, hvor valsene tordnet rundt og de høye vinduene bare slapp litt av vårlyset inn gjennom mer enn hundre års skitt og støv.

«Du får nå gå inn til direktøren og hilse på før du går», sa karene på gulvet idet de trasket ut av garderoben.

Gunder var vant til å styre det han hadde greie på. I andre sammenhenger følte han seg fort usikker, og hadde for mange år siden lært å unngå slike situasjoner. Han gjorde likevel som karene på gulvet mente han burde gjøre, og banket på døren til direktørens kontor.

«Kom inn.»

Gunder steg inn med luen hengende løst i hånden. For lengst hadde han, som de andre arbeiderne, sluttet å krølle luen sammen i hånden. Han lukket døren bak seg.

«Nå, det er du?» sa direktøren og løftet blikket fra skrivebordet. Han gjenkjente bare de færreste av arbeiderne, men husket at han hadde delt ut femogtyve-års-medaljen til Gunder en gang for lenge siden, og at Gunder hadde takket nei til å bli arbeidsformann. Dessuten skulle Gunder ha en begavet sønn.

«Ja», begynte Gunder, «eh, det var nå bare det at jeg ville si farvel... ettersom dette var min siste arbeidsdag her etter femti år.»

Direktøren senket atter blikket over papirene sine. Så var det som om han kom på at Gunder sto der. Han løftet hodet, tok av seg brillene og så på ham.

«Jaja, tiden går.» Sa han. «Farvel.» Han satte brillene på plass og bøyde seg over papirene igjen.

Gunder lukket døren stille bak seg og bega seg på hjemvei. Det var tidlig i mai og allerede grønt. Elven gikk stor, og ettermiddagssolen la et varmt rødskjær i de mursteinsrøde fabrikkveggene og over hustakene på eneboligene på begge sider av sideveien der mange av arbeiderne bodde. Gunder gikk inn, tok skoene av, satte dem på plass som alltid, og gikk rett inn i stuen der han la seg på ryggen på sofaen. Etter en stund gikk Karla inn, men ble stående uten å si noe. Omsider sa hun, ganske stille: «Middagen er ferdig.»

De spiste i taushet.

2

Dagene gikk frem mot høysommer. Gunder holdt seg mest inne, mens Karla slo plen og ryddet i bed. Hun holdt på ute lenger enn hun behøvde. Inne var det tungt og taust. De to så forbi hverandre, men støtte ofte sammen, foran vasken på kjøkkenet, eller badet. Han var plutselig og ofte på steder der hun ikke var vant å ha ham, og hun var på steder der han hadde hatt forsteretten i alle år. Alt dette var nytt for dem, og Karla var mer ensom nå, nettopp som de kunne ha mer felles. De hadde, gjennom et langt liv, hatt det godt sammen. Hun hadde i alle år stelt hus og hjem.

Han hadde stelt hage og hatt det utvendige arbeidet. Han hadde tatt avgjørelsene, og hun hadde vært fornøyd. Det var velstelt over alt, og det eneste de hadde vært uenige om, hadde vært Gunders beslutning om at sønnen, Ola, skulle få sin utdanning bekostet av dem. Og når Gunder først hadde sagt noe, så ble det slik. Men Karla syntes at de hadde måttet unnvære meget, og tross stoltheten over sønnens utdanning og universitetsstilling, bar hun et nag til ham og mente i sitt hjerte at han kunne ha betalt tilbake, i det minste noe, nå når han tjente sine egne penger. Noe tema mellom henne og Gunder var det likevel ikke, og heller ikke noe hun plaget seg med til daglig. Det nye var følelsen av tomhet. Men det hendte, kanskje særlig når hun ble sittende og se på fjernsynsserier, at hun tok seg i å la hendene gli vårt og dvelende ned over kinnene, frem til haken og nedover halsen.

Gunder lå for det meste, holdt seg inne og var taus. Det var innebygget gjennom tiår og gjennom gammel tradisjon at man ikke var ute til fånytt. Ble du møtt om formiddagen, sa de «Nå, du har eftaskift?» eller «Nå, du har natta?» Men det var også en annen grunn til at Gunder holdt seg inne. For første gang i sitt liv følte han seg unyttig. Han hadde begynt på tømmermotaket som syttenåring, og vært innom sliperiet og kokeriet før han sto ved sin ungdoms drøm: papirmaskinen. Og så plutselig hadde tiden løpt ut: Farvel.

«Kanskje du skulle finne på en hobby,» sa hun en dag ved frokostbordet.

Gunder så forbi henne. Øynene var smale, sorte streker. Han trommet med

begge hendene mot voksduken på bordplaten, voksduken de hadde hatt i alle år.

«Kanskje du skulle takke ja til Olas tilbud om å få en datamaskin på huset. Så kunne du skrive ned ting og tang fra gamle dager. Du som husker så godt og som er så god til å fortelle...»

Trommingen stanset. Gunder lot fingrene, som fremdeles bar et mønster av fine sorte streker, gli i krasse bevegelser langs figurmønstrene på den blå voksduken. Det ble skarpe spor etter neglene. De kom til å reise seg samtidig, og kolliderte ved bordenden.

«Du står nå bestandig i veien!» snerret Gunder.

Karla kjente det som en elektrisk utladning spredde seg i huden over hele kroppen. Fingrene sprikte og hendene skalv da hun løftet dem opp foran ansiktet. Så snudde hun den smale ryggen mot ham og brøt ut i gråt. Han vendte seg mot døren og gikk ut uten et ord.

3

Ola kom hjemom på et av sine sjeldne besøk. Karla, som ut over sommeren hadde holdt seg ved huset og i nærheten av Gunder bortsett fra de korte turene til Samvirkelaget, benyttet anledningen til å gå på idrettslagets ettermiddagsbingo. Nå satt Gunder og Ola i skyggen ute i hagen. Plenen var slett ikke så jevnt slått som tidligere. Karla hadde ikke lenger store nok krefter til det.

«Er du borte på fabrikken av og til, da?» spurte Ola sin far.

Nei, hva skulle han gjøre der? De satt tause igjen, Gunder med hodet i hendene, Ola med ny sigarett.

«Fikk du avskjedsgave, da?» fortsatte Ola, enda han visste fra moren at det ikke hadde vært noen gave.

Gunder rettet seg litt opp og la armene over kors på brystet: «Ja, jeg fikk en avskjedsgave. Et godord. Jeg fikk høre at tiden går.» Gunder fortalte om sin siste dag på fabrikken og møtet med direktøren.

«En typisk Thukydidianer!» utbrøt Ola da faren stanset, satte albuen på knærne og la hodet tilbake i hendene. «Et maktmenneske...»

Ola tok anledningen til å holde fast ved et emne, henge seg på et tema, bryte den vonde tausheten. Han ble bent frem entusiastisk. «... et menneske,» fortsatte han, «som ikke bare oppriktig mener at makt er den eneste sannhet, men som mener at det gjelder for tanken såvel som handlingen...»

Gunder kikket på skrå opp på sin sønn. Så reiste han seg og ruslet bortover i hagen, mellom epletrærne, mot stakittgjerdet ved veien. Han så Karla komme nedover, og hun så vel ham.

Ola reiste seg, tente en ny sigarett og fulgte etter faren: «Det utrolige er nemlig at de som har annektert, ja, internalisert denne maktforståelsen, har den så dypt nedfelt i karakteren at de ikke kan begripe andre verdier...»

Gunder sto med ryggen mot sin sønn, helt nede ved stakittgjerdet idet Karla kom.

«Kom hit, kjerring,» sa Gunder mildt.

Hun tok de to stegene bort til stakittent. Et øyeblikk så de hverandre inn i øynene. Det hadde de ikke gjort på den tid de kunne huske. Da Gunder smilte, brast Karla ut i gråt.

Ola ventet i hagegangen på sin mor og ga henne en fjern klem. Han visste at hun fikk åndenød av hvitløkslukkt, og ante mer enn han visste at hun syntes han kunne betalt tilbake studiepengene. Han åpnet bildøren.

«Nei, jeg får se å komme meg avgårde. Tiden går,» sa han og så på armbåndsuret før han kom til å se på sin fars ansikt.

4

«Nei, hva er det du sier?» Karla slo hendene mot knærne og lo. De satt på benken fremfor det gulmalte, halvannen etasjes huset de hadde bygget for førti år siden. «Snakket han om han tykje?»

«Nå ja,» svarte Gunder stille og gned lattertårene bort fra kinnene. «Jeg får vel slå litt plen før det blir for sent.»

De reiste seg samtidig fra benken og støtte sammen slik at de måtte ta tak i hverandre for ikke å ramle.

«Uff! Jeg er nå så klosset,» sa Karla.

Gunder gikk for å hente gressklipperen.